

Донбаська державна машинобудівна академія
Економіко-гуманітарний факультет
Кафедра українознавства та гуманітарної освіти

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні Вченої ради

Голова Вченої ради

Ректор ДДМА

В. А. Федорінов

(підпис, ініціали, прізвище)

протокол № 01 від 28 серпня 2012 р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

«ДІЛОВА РИТОРИКА»

(назва дисципліни)

для напрямів підготовки:

6.050502 «Інженерна механіка», 6.050504 «Зварювання», 6.040303 «Системний аналіз», 6.050202 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології», 6.050503 «Машинобудування», 6.050702 «Електромеханіка», 6.050402 «Ливарне виробництво», 6.050101 «Комп'ютерні науки», 6.030509 «Облік і аудит», 6.030504 «Економіка підприємства», 6.030508 «Фінанси і кредит»

(шифр, напрямів, спеціальностей)

за вільним вибором студентів

денна форма навчання

Декан факультету
економіко-гуманітарного

(назва факультету)

С. Г. Прийменко

(підпис, ініціали, прізвище)

Програму рекомендовано кафедрою
українознавства та гуманітарної освіти

Протокол № 20 від 14 червня 2012 р.

(протокол, номер, дата)

Завідувач кафедри українознавства та
гуманітарної освіти

Т. В. Кудерська

(підпис, ініціали, прізвище)

Краматорськ, 2012

I ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Оскільки мова є безпосереднім виразом психічного життя людини і продуктом гармонійної діяльності двох півкуль мозку, активна мовна діяльність особистості є свідченням її високоінтелектуального емоційного розвитку. Така особистість завжди справляє психологічний вплив на оточуючих, здатна реалізувати креативні потенції, формувати світ навколо себе відповідно до своєї концепції. Будь-яке лідерство, вплив на людей, літературна діяльність і просто самовираз людського “я” неможливі без опанування основ риторики, яка з античних часів є однією з провідних наук і складовою класичної освіти.

II РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ

Розподіл навчальних годин за триместрами та видами навчальних занять здійснюється відповідно до робочих навчальних планів за такою формою:

Таблиця 1 - розподіл навчальних годин за триместрами та видами навчальних занять

Триместр	всього	Розподіл за триместрами та видами занять							Триместр. атестація
		лекцій	модуль	семінарів	кредит	комп'ют. практик	контроль знань	срс	
								у тому числі на викон. ІСЗ	
5(6)	72	18	1	9	2	-	4	4	МК

III МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТА ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення курсу риторики – навчити майбутніх фахівців вільно висловлювати свої думки, володіти можливостями слова.

Основними *завданнями* курсу є оволодіння основними термінами та структурними принципами дисципліни на рівні відтворення, тлумачення та використання у повсякденному житті; набуття навичок та вмінь застосування правил і принципів риторики для визначення лінії особистої поведінки в умовах спілкування.

В процесі вивчення курсу риторики у студентів повинні бути вироблені такі основні *вміння та навички*:

0 спиратися на класичний досвід ораторів попередніх епох;

- 1 оволодіти засобами переконання аудиторії;
- 2 застосовувати у своїй практиці основні риторичні правила та прийоми;
- 3 вміти використовувати різні стилі та жанри ораторських виступів;
- 4 логічно розвивати тему, добирати точні слова та звороти речі;
- 5 володіти голосом, дикцією, інтонаціями, жестом та мімікою;
- 6 вільно триматися перед аудиторією, вміти налагодити зворотний зв'язок з нею.

Навчально – тематичний план

№	Тема	Форми занять			
		Лк.	Сем.	Сам.Роб.	
1.	Риторика як наука та мистецтво. Місце її серед інших наук. Історія розвитку риторики 7 античне ораторське мистецтво; 8 розвиток ораторського мистецтва від Середніх віків до ХХ ст.; 9 надбання ораторського мистецтва України.	2		10	
2.	Види красномовства та сфери його застосування: 10 академічне; 11 політичне; 12 судове (юридичне); 13 церковне; 14 суспільно-побутове. 15 ораторське мистецтво в журналістиці.	4	2	10	
3.	Методика та етапи підготовки промови: 16 промова як дослідження; 17 вибір теми; 18 складання плану; 19 процес збирання матеріалу; 20 запис промови; 21 тренування 22 види питань	4	2	10	
4..	Композиція ораторського твору: 23 вступ 24 основна частина; 25 висновки.	4	2	5	
5	Еристика. Мистецтво спору.	4	3	6	
	ВСЬОГО	18	9	41	

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Тема 1. Риторика, як наука та мистецтво. Місце її серед інших наук. Співвідношення термінів красномовство (риторика, елоквенція) та поетика. Предмет риторики та її основні завдання. Актуальність вивчення риторики в сучасному світі. Зв'язок риторики з іншими науками.

Історія розвитку риторики. Античне ораторське мистецтво розвиток ораторського мистецтва від середніх віків до ХХ ст. надбання ораторського мистецтва України.

Література: 1, 2, 14, 38, , 37, , 19.

ТЕМА 2 Підготовка промови та культура оратора типи промови за знаковим оформленням та закріпленням.

Промови, які читаються за конспектом. промови, які готують заздалегідь, але не вчать напам'ять. промови, які готують заздалегідь і вчать напам'ять. імпровізовані промови (експромти).. методика та етапи підготовки промови

Промова як дослідження. вибір теми. складання плану. процес збирання матеріалу. запис промови. розмітка тексту знаками партитури. тренування. види питань. Композиція ораторського твору підготовка вступу. робота над основною частиною. формулювання висновків. різні способи інтеграції тексту та зацікавлення аудиторії

Література: 1,2, 37, 51, 38,: 1, 2, 60, : 29,65,78

Тема 3 .ЛОГІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОМОВИ

Логічні докази оратором своєї правоти: система логічних доказів (індукція та дедукція; аналогія); застосування оратором законів логіки; основні види логічних помилок.

Психологічні докази оратором своєї правоти: психологічна налаштованість аудиторії; врахування бажань та сподівань людей;

Логічна та психологічна мотивація. Відповіді на питання .Мистецтво спору. Елементи художності та літературні прийоми в мові оратора Художньо-словесний образ і закони його творення. Звуковий рівень тексту. Лексичний рівень тексту. Літературна норма та мовні помилки. Стилістичний рівень тексту.

Література: 6, 41, 48, 52 , 55, 61,72,78

Тема 4. Імідж оратора

Вигляд оратора. Погляд, жестикуляція, міміка. Володіння голосом та його чинники. Врахування особливостей місця промови.

Література: 12,14,21,34,42,56,58,72.

Тема 5. Мистецтво спору.
Класифікація спорів. Особливості поведінки оратора.
Типології учасників спору. Мистецтво питань. Відповіді на питання.

Література 17, 25, 26, 42, 55, 65, 77, 78.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. ЗАГАЛЬНЕ ПОНЯТТЯ ПРО КРАСНОМОВСТВО

План

1. Значення мови в житті суспільства та людини. Мова як основний засіб спілкування та вираз особистості.
 2. Риторика як наука. Взаємозв'язок її з іншими науками. Розрізнення риторики та поезики.
 4. Проблема ораторського таланту та необхідність підготовки промовця. Теорія та практичні вправи в риториці: їхнє співвідношення.
 5. Роль красномовства в суспільстві.
 6. Значення риторики для обраної вами професії.
 - 7 Основні критерії професіоналізму оратора.
- 7 Композиція ораторського твору

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Абрамович С.Д., Чікарькова М.Ю. Риторика. – Львів, 2001. – С. 5 – 8.
2. Панов М.И. Зачем сегодня нужно искусство красноречия? // Бузук Г.Л., Ивин А.А., Панов М.И. Наука убеждать: Логика и риторика в вопросах и ответах. — М., 1992.
3. Сагач Г.М. Золотослів. — К., 1993. — С. 3—6.
4. Сопер Поль Л. Основы искусства речи. — М., 1995. — С. 7—17.

Додаткова

1. Стернин И.А. Практическая риторика: Учебн. Пособие для студ. высш. учебн. заведений.- М.: Изд. центр «Академия», 2003.-272с.
2. Зеленецкий К.П. Исследование о риторике. — М., 1991. — С. 11—15.
3. Шенберг В.А., Савкова З.В. Риторика. — СПб, 1997. — С. 5—21.

ТЕМА 2

МЕТОДИКА ТА ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ ПРОМОВИ

П л а н

1. Співвідношення понять тема, тематика та мікротеми промови. Фактори успіху теми.
2. Процес складання плану до промови. Основні види планів.
3. Процес збирання матеріалу. Цитування та основні його правила.
4. Форми запису промови.
5. Способи тренувань у виголошенні промови.
6. Логічні та психологічні засади промови

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. *Кохтев Н.Н.* Риторика. — М., 1994. — С. 88—95.
2. *Сопер П.* Основы искусства речи. — М., 1995. — С. 20—27, 33—104.
3. *Львов М.Р.* Риторика. Культура речи. -М.: «Академія», 2003.-272.

Додаткова

1. *Абрамович С.Д.* Риторика та гомілетика. — Чернівці, 1995. — С. 119—133.
2. *Клюев Е.* Риторика (Инвенция. Диспозиция. Элокуция). — М., 1999. — С. 49—61.
6. *Найденов Б.С.* Выразительность речи и чтения. — М., 1999. — С. 75—76.

ТЕМА 3

ЕЛЕМЕНТИ ХУДОЖНОСТІ ТА ЛІТЕРАТУРНІ ПРИЙОМИ В МОВІ ОРАТОРА

П л а н

1. Поняття про художній образ та шляхи його створення.
2. Лексичний рівень тексту:
3. Поняття про літературну норму та культуру мови оратора;
4. Найпоширеніші мовні помилки;
5. тропи як форма художнього мислення; прості та складні розряди тропів.
6. Стиль ораторського твору. Різновиди стилів та їх характеристика.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. *Бабич Н.Д.* Основи культури мовлення. — Львів, 1990.
2. *Вихованець І.* Ньюанси слова (Про мову лектора) // Трибуна лектора. — 1976. — № 2. — С. 44—45.
3. *Клюев Е.* Риторика (Инвенция. Диспозиция. Элокуция). — М., 1999. — С. 178—262.
4. *Цеков Ю.І.* Не заради дзвінкої фрази (Художній образ як елемент ораторської промови) // Трибуна лектора. — 1981. — № 8. — С. 38—41.

Додаткова

1. *Бельчиков Ю.А.* Говори ясно и просто. — М., 2000.
2. *Васильев А.Н.* Основы культуры речи. — М., 1990.
3. *Вихованець І.* Абревіатури. Культура ораторської мови // Трибуна лектора. — 1988. — № 3. — С. 33—34.
4. *Гурвич С.С., Погорелко В.Ф., Герман М.А.* Основы риторики. — К., 1988. — С. 102—111.
5. *Зворыкин Ю.Н.* Юмор в публичном выступлении. — М., 1977.
6. *Колесник Г.М.* Культура мови усного виступу (лектора) // Трибуна лектора. — 1990. — № 10. — С. 30—32.
7. *Максимов В.И.* Точность и выразительность слова. — Л., 1998.
8. *Чиненый А.И.* Художественный образ в устном выступлении. — М., 1990.

ТЕМА 4 ЗОВНІШНЯ КУЛЬТУРА ОРАТОРА

П л а н

1. Вигляд оратора. Поняття іміджу та шарму.
2. Контролювання оратором погляду.
3. Основні види жестів та їх застосування.
4. Основні характеристики голосу (гучність, теситура, тембр, темп).
5. Поняття про правильне дихання.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. *Гурвич С.С., Погорелко В.Ф., Герман М.А.* Основы риторики. — К., 1998. — С. 113—118.
2. *Кошачевський С.С.* Техніка мови. — К., 1993.
3. *Леммерман Х.* Учебник риторики. Тренировка речи с упражнениями. — М., 1997. — С. 189—192.
4. *Николаева Т.Н.* Жест и мимика в лекции. — М., 1993.

Додаткова

1. *Никольская С.* Техника речи. — М., 1996.
2. *Савкова З.В.* Как сделать голос сценическим: Теория, методика и практика речевого голоса. — М., 1995.
3. *Савкова З.В.* Лектор и его голос. — М., 2002.
- 0 *Шенберг В.А., Савкова З.В.* Риторика. — СПб, 1997. — С. 110—122.

1

Іv. індивідуальні завдання

На самостійну роботу студентів по вивченню курсу «ділова риторика» передбачено 36 годин,

Перелік питань і практичних завдань для самостійної роботи студентів наведено в додатку .

V методичні вказівки

Рекомендації по викладанню дисципліни

На лекціях слід викладати основну частину теоретичного матеріалу, доповнюючи його характерними прикладами. Питання навчального курсу, які, завдяки обмеженості часу навчальних занять, не можуть бути розглянуті на лекціях, повинні бути опановані на семінарських заняттях в ході заслуховування докладів і рефератів. Такого роду питання повинні

конкретизувати і деталізувати знання студентів по основних проблемах навчального курсу, які розглядаються на лекціях і містяться в опублікованому конспекті лекцій «ділова риторика».

основні цілі семінарських занять:

1) закріпити теоретичні знання. 2) сприяти набуттю навичок практичного ділового спілкування.

В ході семінарських занять необхідно добитися того, щоб студент: контролював свій імідж; вмів долати перешкоди на шляху до ділових контактів; розпізнавав прийоми впливу та запобігав негативному впливу; застосовував правила етикету; навчився вести переговори запобігав помилок у вербальному спілкуванні, послідовно слідував положенням мовленевого етикету.

Згідно цього, кафедра підбирає відповідні практичні завдання: ситуаційні вправи, тести, проблеми, розробляє рольові ігри, підбирає тематичні відеофільми.

Передбачені слідуєчи форми контролю:

- Одна контрольна робота;
- Тематичних тестування;
- Реферативне повідомлення.
- Виступ з доповіддю на семінарському занятті.

В цілому, оцінка знань студента з дисципліни „Ділова риторика ” здійснюється згідно з діючим в ДДМА положенням „Модульно-рейтингової системи навчання”, яка базується на здійсненні наскрізного поточного контролю на аудиторному занятті у відповідності до його форми (лекційної, семінарської). По завершенню курсу учбовим планом передбачено складання заліку.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- 1.Абрамович *С.Д.* *Чикарькова М.Ю.* Риторика. – Львів, 2001.
- 2.Абрамович *С.Д.* Риторика та гомілетика. — Чернівці, 1995.
- 3.Абрамович *С.Д.*, *Гураль М.И.*, *Чикарькова М.Ю.* Риторика. Ч. 1: История развития риторики. — Черновцы, 2000.
- 4.Андреев *В.И.* Деловая риторика. Практический курс для творческого саморазвития делового общения, полемического и ораторского мастерства. — Казань, 1993.
- 5.Бабич *Н.Д.* Основы культуры мовлення. — Львів, 1990.
- 6.Безменова *Н.А.* Очерки по теории и истории риторики. — М., 1991.
- 7.Безменова *Н.А.* Теория и практика риторики массовой коммуникации. — М., 1989.
- 8.Бернацкий *Г.Г.* Культура политической дискуссии. — Л., 1991.
- 9.Васильев *А.Н.* Основы культуры речи. — М., 1990.
- 10.Гаспаров *М.Л.* Античная риторика как система //Античная поэтика.
- 11.Риторическая теория и литературная практика. — М., 1991.
- 12.Горелов *И.Н.* и др. Умеете ли вы общаться? — М., 1991.
- 13.Зеленецкий *К.П.* Исследования о риторике. — М. [“Знание”]. — 1991, № 5.
- 14.Иванова *С.Ф.* Искусство диалога, или Беседы о риторике. — Пермь, 1992.
- 15.Ивин *А.А.* Искусство правильно мыслить. — М., 1990.
- 16.Исаева *М.И.* Античная греция в зеркале риторики: Исократ. — М., 1994.
- 17.Кони *А.Ф.* Советы лекторам //Ораторское искусство (учебное пособие для иностранцев). — М., 1975. — С.88-96.
- 18.Корняка *О.* Мистецтво гречності. — К., 1995.
- 19.Кохтев *Н.Н.* Основы ораторской речи. — М., 1992.
- 20.Кохтев *Н.Н.* Риторика: Учеб. пособие для учащихся 8-11 кл. учеб. заведений с углубл. изуч. гуманит. предметов, а также для лицеев и гимназий. — М., 1994.
- 21.Кохтев *Н.Н.*, *Розенталь Д.Э.* Искусство публичного выступления. — М., 1988.
- 22.Кульч *З.* Риторичний словник. К., 1997.
- 23.Леммерман *Х.* Учебник риторики. Тренировка речи с упражнениями. — М., 1997.
- 24.Леонтьев *А.А.* Лекция как общение. — М., 1974.
- 25.Лымарь *Н.А.* Красноречие: Практ. пособие для гимназических классов, школ различных профилей. Первый год обучения. Часть 1. — М., 1996.
- 26.Львов *М.Р.* Риторика: Учеб. пособие для учащихся старших классов средних учебных заведений. — М., 1995.
- 27.Маров *В.Н.*, *Ваганова Д.Х.*, *Зыбина Т.М.*, *Винькова Ю.В.* Риторика — учителю. — Пермь, 1993.

28. Маслюк *В.П.* Латиномовні поетики і риторики XVII-першої половини XVIII ст. та їх роль у розвитку теорії літератури на Україні. — К., 1983.
29. Миллер *Т.А.* От поэзии к прозе (Риторическая проза Горгия и Исократа) // *Античная поэтика: риторическая теория и литературная практика.* — М., 1991.
30. Минеева *С.А.* О красноречии в шутку и всерьез. — М., 1989.
31. Минеева *С.А.* Основы мастерства устного выступления. Как подготовить полемиста. — Пермь, 1991.
32. Михайличенко *Н.А.* Риторика. — М., 1993.
33. Михальская *А.К.* Педагогическая риторика: история и теория. — М., 1998.
34. Молдован *В.В.* Судебные прения. Игровые занятия. — К., 1989.
35. Молдован *В.В.* Судова риторика. — К., 1998.
36. Муромцева *О.Г.*, Жовтобрюх *В.Ф.* Культура мови вчителя. — Харьков, 1998.
37. Найденов *Б.С.* Выразительность речи и чтения. — М., 1969.
38. Нергеш *Я.* Поле битвы — стол переговоров. — М., 1989.
39. Павлова *Л.Г.* Спор, дискуссия, полемика. — М., 1991.
40. *Памятники* византийской литературы IV-IX веков. — М., 1968.
41. *Памятники* византийской литературы IX-XIV веков. — М., 1969.
42. Панов *М.И.* Зачем сегодня нужно искусство красноречия? // Бузук *Г.Л.*,
43. Ивин *А.А.*, Панов *М.И.* Наука убеждать: Логика и риторика в вопросах и ответах. — М., 1992.
44. Платонов *Г.В.* Методика подготовки массовой лекции. — М., 1977.
45. Радос *В.Б.* Спор и полемика. — М., 1989.
46. Радченко *В.Н.* Изучение ораторского искусства в США. — М., 1991.
47. *Речи* известных русских юристов. — М., 1985.
48. Риторика: Учеб. пособие / Под ред. Т.Н. Дорожкиной. — Уфа, 1995.
49. Риторика: Хрестоматия / Сост. В.И. Аннушкин. — Пермь, 1994.
50. Риторика и перспективы ее изучения в школе и вузе: Тез. докладов науч. конф. — Ростов-на-Дону, 1990.
51. Риторика и стиль: Сб. ст. — М., 1984.
52. Родос *В.Б.* Спор и полемика. — М., 1989.
53. Рождественский *Ю.В.* Риторика и стиль. — М., 1984.
54. Рождественский *Ю.В.* Риторика публичной лекции. — М., 1989.
55. Савкова *З.В.* Как сделать голос сценическим: Теория, методика и практика речевого голоса. — М., 1975.
56. Савкова *З.В.* Лектор и его голос. — М., 1972.
57. Савкова *З.В.* Техника звучащего слова. — М., 1988.
58. Сагач *Г.М.* Живе слово лектора. — К., 1989.
59. Сагач *Г.М.* Живе слово полемиста. — К., 1991.
60. Сагач *Г.М.* Золотослів: Навчальний посібник для середніх і вищих навчальних закладів. — К., 1991.
61. Сагач *Г.М.*, Юнина *Е.А.* Риторика в интеллектуальных играх. — К., 1990.
62. Сагач *Г.М.*, Риторика. — К., 1993.

- 63.Сапожников *И.А.* Мысли и изречения об ораторском искусстве. — Алма-Ата, 1977.
- 64.Сергеич *П. (Пороховщиков)*. Искусство речи на суде. — М., 1960.
- 65.Сопер *Поль С.* Основы искусства речи. — М., 1995.
- 66.Сперанский *М.М.* Правила высшего красноречия. — М., 1973.
- 67.Стернин *И.А.* Практическая риторика. — М, 2003
- 68.Сычев *О.А.* Обучение риторике в эпоху компьютеров: введение в опыт США. — М., 1991.
- 69.Тимофеев *А.* История красноречия с древнейших времен. — М., 1983.
- 70.Томан *І.* Мистецтво говорити. — К., 1986.
- 71.Усмов *А.И.* Логические ошибки (как они мешают правильно мыслить). — М., 1958.
- 72.Ушакин *С.А.* Речь как политическое действие //Полис. — 1995. - № 5. — С.142-153.
- 73.Цицерон *Марк Туллий.* Три трактата об ораторском искусстве. — М.,1972.
- 74.Чепіга *І.П.* Ораторське мистецтво на Україні в 16-17 ст. //Українська мова і література в школі. — 1989. — № 10.
- 75.Черниловский *З.* Искусство красноречия, или Что такое парламентская речь //Народный депутат. — 1991. — № 12. — С.75-82.
- 76.Шахиджанян *В.* Учимся говорить публично //Студенческий меридиан. — 1989. — №№ 6-7, 9-12; 1990. — №№ 1-3.
- 77.Шенберг *В.А., Савкова З.В.* Риторика. — СПб, 1997.
- 78.Стернин *И.А.* Практическая риторика:Учебн. Пособие для студ. высш. учебн. заведений.- М.: Изд.центр «Академия», 2003.-272с.

ДОДАТОК 1

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ ЗА КУРСОМ «ДІЛОВА РИТОРИКА»

1.Риторика виникла в..... столітті.

- 2.Предмет ділової риторики
- 3.Оратор - той, хто
.....
- 4.Красномовство - це вміння
.....
- 5.До особливостей усного мовлення ставляться :не менш 5)
- 6.Типові мовні помилки у виступах:(не менш 5)
- 7.Правильність мови - це відповідність нормам в області
.....
- 8.Проставити наголосу в словах: феномен, кошти, дозвілля, каталог.
- 9.Знайти помилки в словах: писемист, інтелект, комирссант,
- 10 До ознак мовної культури ставляться:(не менш 4-х)
- 11.Написати не менш 10 крилатих виражень.
- 12.Написати не менш 5 прислів'їв або приказок про вміння володіти словом.
- 13.Які навички повинен мати оратор?.....(не менш 4-х)
- 14.Якими вміннями повинен володіти оратор?..... (не менш 4-х)
- 15.Виправити помилки: «він повний нечема вмистецтві».
- 16До причин непевності, страху оратора перед аудиторією ставляться:.....(не менш 3)
- 17.Прийоми подолання страху, непевності оратором:.....(не менш 3).
- 18.Типи ораторів (по психологічних особливостях)
.....
- 19.Основні етапи підготовки виступу:.....
- 20.Композиція виступу повинна включати:.....
- 21.Функції введення до виступу:.....
- 22.....признак, по якому можна визначити, що матеріал добре вивчений -
.....
- 23.До методів викладу матеріалу ставляться:(не менш 4-х)
- 24.До ознак контакту з аудиторією ставляться:.....
- 25.У структуру доказу входять:.....
- 26.Правило Гомера говорить:.....
- 27.Правило Сократа пропонує:.....
- 28.Правило Паскаля попереджає:.....
- 29.Імідж оратора включає:.....
- 30Швидкість говоріння оратора повинна бути в межах.....
В.....

. Оцінювання заліку (навчальних досягнень) студентів при вивченні дисципліни наведено нижче.

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою, що використовується у ДДМА	Оцінка за національною шкалою	Коментарі результатів складання заліку
A	90 - 100	5 (відмінно)	Зараховано (Залік складений успішно)
B	81 - 89	4 (добре)	Зараховано (Залік складений успішно)
C	75 - 80	4 (добре)	Зараховано (Залік складений успішно)
D	65 - 74	3 (задовільно)	Зараховано (Залік складений)
E	55 - 64	3 (задовільно)	Зараховано (Залік складений)
FX	30 - 54	2 (незадовільно)	Не зараховано (залік не складений, але надана можливість повторного складання)
F	0 - 29	2 (незадовільно)	Не зараховано (залік не складений із обов'язковим повторним вивченням дисципліни)

ДОДАТОК 2

Питання до самоперевірки

- 0 Що означають терміни “риторика” та “елоквенція”? Чи розрізняються вони за змістом?
- 1 У чому полягає різниця між сферами риторичного та поетичного слова?
- 2 Чому в сучасному суспільстві зростає інтерес до риторики?
- 3 Як співвідносяться в риториці теоретичні та практично-прикладні аспекти?
- 4 З якими науками пов'язана риторика і в чому простежується цей зв'язок?
- 5 Чи потрібна ораторові широка освіта?
- 6 Чому красномовство виникає, формується і набуває найвищого розвитку саме в Давній Греції? Чи в усіх областях Греції однаково розвивалося та функціонувало красномовство?
- 7 Які види давньогрецького красномовства були найпоширенішими?
- 8 Хто такі логографи? Назвіть найбільш відомих логографів та охарактеризуйте їх здобутки.
- 9 Хто такі софісти? Яким був їхній внесок в розвиток риторики?
- 10 Чому Аристотеля вважають автором наукової риторики? Які питання красномовства і в якому творі він розглянув?
- 11 Охарактеризуйте стиль промов Демосфена.
- 12 Чому Цицерон став символом римського красномовства? Які два типи ораторів він описує? Які завдання ставить перед промовцем? Які стилістичні вимоги висуває?
- 13 Чому середньовічна культура в Європі формується в лоні церкви? Як це позначилося на розвитку риторики?
- 14 Що таке гомілетика? Гомілія? Гомілет? Чому християнська риторика влилася в річище гомілетики?
- 15 Які чинники позначилися на особливостях розвитку візантійської риторики? Як ставилися до античної спадщини представники візантійської риторики?
- 16 Коли й чому припинився розвиток риторики в середньовічній Європі?
- 17 Чи сприяла атмосфера Ренесансу розвитку нових напрямків красномовства? Які різновиди красномовства починають домінувати в суспільному житті?
- 18 Опишіть картину становлення політичного та академічного красномовства в епоху Просвітництва.
- 19 Чому в Європі в ХІХ–першій половині ХХ ст. відбувається певний занепад риторики? Які причини цього явища?
- 20 Що таке неориторика? В чому її відмінність від класичної риторики?
- 21 Чи є якісь відомості про існування красномовства у східних слов'ян в язичницький період?

- 22 Які два типи риторичних творів в літературі Київської Русі виділяють дослідники?
- 23 Що ви можете сказати про жанр “слова” та його функцію в літературі київського часу?
- 24 У чому полягає риторична природа жанру “житія”?
- 25 Назвіть імена найбільш видатних риторів київського періоду та їхні основні твори.
- 26 Що означає латинський вираз “rhetor goxolanum” і про який статус українського красномовства він свідчить?
- 27 Що зробили для українського риторики Й. Галятовський, Ф. Прокопович? Назвіть основні положення їхніх риторичних теорій та твори, в яких ці положення було викладено.
- 28 Охарактеризуйте проблеми української мови в часи тоталітаризму.
- 29 У чому полягає причина спалаху інтересу до риторики в сьогоденному українському суспільстві?
- 30 Дайте визначення юридичному (судовому) красномовству.
- 31 Назвіть посади, які виступають як юридичні “ключові фігури” в сьогоденному суді. Хто, окрім юристів, може виступати в судових суперечках?
- 32 Охарактеризуйте роль, що її відіграє в судовому ораторстві морально-етичне начало.
- 33 Що таке академічне красномовство? Яку роль в ньому відіграють фундаментальне наукове знання та аргументація ?
- 34 Охарактеризуйте лекцію як основний вид академічного красномовства. Чим відрізняється наукова лекція від популяризаторської?
- 35 Назвіть форми діалогу зі слухачами в академічній аудиторії.
- 36 Дайте стисле визначення політичного красномовства. Що таке ангажованість політичного оратора і як вона пов’язана з ідейністю його промови?
- 37 Назвіть основні жанри політичного красномовства. Охарактеризуйте кожен з них.
- 38 Сформулюйте визначення церковного красномовства і назвіть його основний жанр. Які моменти Біблії перш за все слід доносити до слухачів церковному оратору (гомилету)?
- 39 Дайте формулу суспільно-побутового красномовства. Яку роль відіграють в ньому імпровізація, емоція, гумор тощо?
- 40 Назвіть і охарактеризуйте основні жанри суспільно-побутового красномовства та рису, що їх об’єднує. Наведіть приклади.
- 41 Які основні типи промов за знаковим оформленням та закріпленням ви можете назвати? В яких ситуаціях використовується кожен з них?
- 42 Як слід користуватися конспектом під час виступу?
- 43 Чи можна твердити, що якийсь із типів промов є універсальним для всіх ситуацій? Обґрунтуйте свою думку.
- 44 Чи можна комбінувати різні типи промов? Якщо так, то в яких ситуаціях?

- 45 У чому полягає різниця між темою та об'єктом промови?
- 46 Чим відрізняється тема промови від її тематики?
- 47 Що таке підтема, мікротема? Як вони підводять слухача до розуміння теми промови?
- 48 Що означають вирази “розкрита” та “не розкрита” тема?
- 49 Чому одні починають підготовку промови зі створення плану, а другі пишуть його лише тоді, коли опрацюють матеріал? Яка позиція видається вам найбільш близькою?
- 50 Яких правил цитування повинен дотримуватися оратор?
- 51 Що таке ораторські знаки партитури і для чого вони служать?
- 52 Чому остаточний текст промови іноді розходиться з планом? Чи може це бути свідченням поганої підготовки промови?
- 53 Навіщо оратору потрібно тренуватися перед виходом до аудиторії? Які способи тренування ви можете назвати?
- 54 Які три структурні моменти будь-якого літературного твору виділяють ще з античних часів?
- 55 Як інакше називаються вступ та висновки в класичній риториці?
- 56 У чому полягає різниця між описом та оповіддю?
- 57 Що таке міркування (хрія)?
- 58 Що таке інтеграція різних моментів промови? Які є три основних типи інтеграції? Охарактеризуйте кожен з них.
- 59 Яке фізіологічне підґрунтя існує в сфері розмежування раціонального та емоційного в нашій духовно-психічній діяльності?
- 60 Чи може промова обійтися без емоцій? Чи є емоція інформаційним моментом?
- 61 Як впливає на виклад матеріалу оратором система його моральних цінностей (аксіологія)?
- 62 На чому базується система логічних доказів у виступі оратора?
- 63 Що таке індукція та дедукція? Наведіть приклади?
- 64 Що таке доказ за аналогією? Чому ним треба користуватися обережно?
- 65 Які основні закони логіки не слід порушувати оратору?
- 66 Що таке логічні помилки? Пригадайте їх види та наведіть власні приклади.
- 67 Що таке психологічна налаштованість аудиторії?
- 68 Як оратор мусить враховувати основні психологічні установки людей?
- 69 Що таке художньо-словесний образ?
- 70 Яким чином можна створити художній образ за допомогою звуків?
- 71 Що таке літературна норма та культура мови оратора? Які найпоширеніші мовні помилки Ви знаєте?
- 72 Розкрийте поняття “автологічна лексика”. На які розряди вона поділяється?
- 73 Що таке троп? Навіщо ораторові тропи? Які розряди простих та складних тропів ви знаєте?
- 74 Що таке синтаксична фігура? В чому полягає диференціація між синтаксичними та стилістичними фігурами?

- 75 Що таке стиль в ораторстві? Які різновиди стилів ви можете назвати та охарактеризувати?
- 76 Чи визначають успіх оратора лише його природні дані? Чи може бути так, що людина з фізичними вадами володіє увагою аудиторії? Які причини цього?
- 77 Як ви можете пояснити вираз “влада оратора над аудиторією”?
- 78 Чому питання виходу до аудиторії потребує особливої уваги?
- 79 Як ораторові слід контролювати свій погляд?
- 80 Які існують прийоми для подолання нервозності перед виступом?
- 81 Що таке правильна артикуляція звуків? Як подолати дефекти вимови?
- 82 Яку роль у виголошенні промови відіграє темп? Який темп є оптимальним?
- 83 Що таке діапазон голосу та голосовий тембр? Як можна використовувати їх властивості під час виступу?
- 84 Чому треба контролювати дихання під час промови? Як це робиться?
- 85 Охарактеризуйте види пауз та їхню роль як засобу впливу на слухача.
- 86 Як слід користуватися інтонаційним малюнком?
- 87 Що Ви можете сказати про вираховування оратором місця промови?

88

89

ДОДАТОК 3

90

Завдання для самостійної роботи студентів

0 До якого виду красномовства можна віднести ті чи інші звертання, з яких звичайно починається промова? Чи є серед них формули, якими можна користуватися в різних аудиторіях?

*Дорогі друзі! Брати та сестри! Шановні депутати! Шановна аудиторіє!
Пані та панове! Любі мої! Колеги!*

1 Спробуйте визначити, які з поданих нижче тем, об'єднаних поняттям “родина”, органічно належать до того чи іншого виду красномовства.

26 *“Шлюб як святе таїнство”;*

27 *“Сім'я як ланка суспільного організму”;*

28 *“Моя родина”;*

29 *“Справа про розлучення”;*

30 *“Чи вигідні Україні шлюби між представниками різних рас та націй?”*

31 *“Гадюче кубло”;*

32 *“Демографічне обличчя сучасної родини: минуле, сучасне, майбутнє”.*

2 Придумайте ювілейні слова (або тости) для ситуацій:

33 *День народження приятеля;*

34 *ювілей начальника.*

3 Який тип промов за знаковим оформленням та закріпленням найдоцільніше використати в одній з наступних ситуацій?

35 *виступ по радіо;*

36 *відкриття меморіальної споруди;*

37 *свідчення на суді;*

38 *виступ на урочистих зборах трудового колективу;*

- 39 слово на підтримку політичної партії;
- 40 слово про небіжчика;
- 41 дипломатична нота;
- 42 виступ на студентському семінарі.
- 4 Спробуйте виголосити промову-експромт на одну із запропонованих тем:
- 43 “Проблеми сучасної світи”;
- 44 “Чорнобиль оселяється в кожній родині”;
- 45 “Що таке щастя?”
- 46 “Християнству – дві тисячі років”.
- 5 Напишіть невеликий текст на тему “Правосуддя в нашому житті” за поданою схемою. Складіть простий та цитатний плани до нього.
- Перша підтема (виклад, аргументація).*
- 47 перша мікротема;
- 48 друга мікротема.
- Друга підтема (виклад, аргументація).*
- 49 мікротема.
- 6 Спробуйте розкрити тему “Риторика в житті людини”, використавши як опорні моменти цитатного плану подані нижче прислів'я та приказки. Подумайте, в якому порядку варто розташувати ці вислови.
- Плете, що слина до губи принесе. Умій сказати, умі і замовчати. Наговорив чотири міхи чорної вовни, та всі неповні. Слово старше, ніж гроші. Не кажи – не вмію, а кажи – навчусь. Добре слово варте завдатку. Умієш говорити – умій слухати. Що скаже – неначе зав'яже.*
- 7 Розставте логічні наголоси в першому та другому реченнях. Як зміна порядку слів впливає на логічний наголос?
- Михайло знайде вихід з будь-якого положення. З будь-якого положення знайде вихід Михайло.*
- 8 Прочитайте речення, дотримавши паузу або відмовившись від неї. Простежте, як змінюється при цьому зміст речення. Де треба поставити логічний наголос у першому та другому варіантах?
- Він ніколи б не пішов на такий злочин // тільки заради матері.*
- 9 Розмітьте текст знаками партитури.
- Іван Босий із села Почаєва бачив Пречисту Діву Богородицю, яка стояла на скелі. Перед нею в покорі схилився чернець, і говорив Іванові Босому і хлопцям із села Почаєва, які близько цієї скелі пасли вівці, що Пресвята Богородиця стояла на скелі, й її стопа є там витіснена. І в тій стопі завжди є чиста вода, якою вилікуються різні недуги. На тій скелі вимурувана прегарна церква й при церкві славний монастир, обведений довкола муром. Цей монастир в українській землі на Волині від села Почаїва зветься Почаївський (Й. Галятовський).*
- 10 Який з поданих епіграфів більш відповідний до теми “Слово як комунікація”:

*Прекрасне слово,
але що в ньому,*

як не від серця йде воно?

(В. Масик)

Мрію я словами відмикати людське серце... Цю скарбницю мрій...(Л. Забашта).

Слово – клітина мислі, артерія сили духу.

Тільки воно єднає різні людські береги.

(П. Воронько)

11 Складіть список відомих вам етикетних формул, які варто вживати на початку та наприкінці промови (академічної, політичної тощо) за такою схемою:

Вид красномовства	Початок промови	Закінчення промови
Академічне		
Політичне		
Юридичне		
Церковне		
Суспільно-побутове		

12 Використайте у вступі промови відомий афоризм “Слово – срібло, мовчання – золото” та, обміркувавши, спробуйте спростувати цю тезу.

13 Напишіть авто характеристику, вдавшись до прийомів опису та міркування. Який прийом доцільніше використати при описі зовнішності, а який – для характеристики рис характеру?

14 Відтворіть пропущену ланку в доказах. Визначте, які з доказів побудовані на індукції, а які – на дедукції.

50 Усі вчителі навчають учнів. Віра Петрівна навчає учнів.

51 Коля знає п'ять мов. Коля – поліглот.

52 Я вступаю в університет. Я – абітурієнт.

53 Ми любимо говорити про природу. Ми любимо говорити про тварин.

54 У цій родині всі вмють дотепно жартувати. Мар'яна вмє дотепно жартувати.

15 Визначте логічні помилки в наступних реченнях та класифікуйте їх:

55 Цією пральною машиною користуємось я і моя донька. Їй вже більше сімнадцяти років.

56 Він мав чарівну доньку та велику квартиру.

57 Синтаксис – це не фонетика, а фонетика – не синтаксис.

58 “Спартак” – це погана команда, тому що мій тато ніколи не вболіває за неї, а тільки – за “Динамо”.

59 Діти не можуть мати своєї думки, бо вони ще малі.

60 Він ніколи не мовчить, коло його питають. Отже, він – відмінник.

61 Ми можемо не читати цей твір, тому що він стоїть останнім у списку літератури.

16 Опишіть політичну ситуацію в Україні, виклавши власні суб'єктивні емоції. Потім переписіть цей текст, користуючись самими лише логічними доказами. Порівняйте обидва тексти. Який текст – перший чи другий – дався вам легше? Спробуйте поєднати обидва тексти в новий варіант.

17 Проставте наголос, після чого звірте розставлені наголоси з словниковою нормою.

Батьківський, статуя, циган, цемент, Расін, кулінарія, табу, християнин, мізерний, пеня, відгомін, Тацит, догмат, феномен, дочка, завдання, бажаний, дихання, український, запроданець, поняття, випадок, Макбет, гастрономія, жалюзі, магазин, параліч.

18 Виправте неправильні вирази.

Вказала про це; відмічав про те, що; було свідченням про те, що; молодь ходять по вулиці; велику увагу приділили на тісний зв'язок; підкреслювалось про те, що.

19 Виправте граматико-стилістичні помилки в наступних реченнях.

Добра людина – це котра думає насамперед про інших. Київ – це буде столиця України. Юність – це коли вам двадцять. Вулиця Франка – це де тролейбусна зупинка. Гарні книги – це які примушують замислитися.

20 Підберіть фразеологізми (крилаті слова), які служили б синонімами до наступних слів. Наприклад, до слова “дурний” це можуть бути: “думає хвостом”, “За дурною головою і ногам нема спокою”, “Поки дурний думає, то дурень уже робить” тощо.

62 *розумний;*

63 *красивий;*

64 *скупий;*

65 *ледачий;*

66 *злий.*

21 За допомогою яких лексичних засобів передано психологічний стан в даних реченнях?

На серці було так легко! Хотілося зацюцюбити щось таке!.. Хотілося стрибати, жмакати когось в обіймах!

22 Спробуйте у поданому нижче реченні замінити вульгаризми на евфемізми та перифрази.

У неї морда – хоч пацюки бий! Не лізь своїми ратицями до мене обійматися!

23 Пригадайте виступ (лекцію, урок, проповідь, виступ по радіо або телебаченню тощо), в якому ви спостерігали порушення літературної норми. Що це було за порушення? Якою була реакція аудиторії?

24 Зробіть текст яскравим, художнім, емоційним, уживши порівняння, епітети та метафори.

І знову літо. Спекса. Полудень. Поблизу озеро. Воно знаходиться в тіні дерев. Хочеться викупатися у воді.

25 Знайдіть серед поданих виразів каламбури і парадокси.

Гірше за все ми знаємо своїх близьких (Ф. Моріак). Як всі оратори, що ставлять собі за мету вичерпати тему, він вичерпав терпіння слухачів (О. Уайльд). Якщо дотримуєшся маленьких правил, то можна порушувати великі (Дж. Оруел). Хто не бачив Іспанії – сліпий, хто її бачив – засліплений (П. Борель). Не заводьте дітей! Ви їм даруєте

життя, вони вам – смерть. Ви їх породжуєте на світ, вони вас зживають зі світу (О. Бальзак).

26 Прочитайте дані речення. Спробуйте дати художній опис цих явищ за допомогою літоти, гіперболи та порівняння.

Ліліпут – людина, маленька на зріст. Велетень – людина надзвичайно високого росту.

27 Поясніть, у чому полягають стилеві недоречності такого “документу”:
Високоповажна подруго! Цим листом доводжу до твого відома, що налаштувалася була вже їхати до тебе, а тут – телеп kota в борці! – okazія: профком дає путівку, яка горить. Отож, начувайся, бувай здорова і не кашляй. Бажаю тобі ясного неба, щастя і здоров'я, кавказького довголіття, радості буття і грошей шапку. Твоя вірна колежанка Оксана.

28 Спробуйте прочитати невеликий текст перед дзеркалом. Скільки разів ви відірвалися від тексту, аби зазирнути самому собі в очі? Повторіть цю вправу зі співбесідником.

29 Перевірте ваш звичний темп мовлення: візьміть будь-який текст і порахуйте з годинником в руках, скільки слів за хвилину ви вимовляєте. Порівняйте це з нормою (120-150 слів за хвилину).

Укладач

доц. Кудерська